

Rynek pracy w województwie pomorskim w perspektywie roku 2023

ANNA
PAWŁOWSKA
Wojewódzki Urząd Pracy
w Gdańsku

Sytuację gospodarczą w 2022 roku, w tym na rynku pracy w województwie pomorskim, podobnie jak w kraju charakteryzowała ogólna niepewność, która ma miejsce od czasu pandemii. Na początku 2022 roku wydawało się, że sytuacja powoli się stabilizuje i gospodarka powraca na tory trwałego rozwoju. Jednakże w wyniku szoku ekonomicznego, spowodowanego rozpoczęciem wojny w Ukrainie, doświadczaliśmy kolejnych kryzysów - energetycznego, żywnościowego, czy też związanego z napływem uchodźców zza wschodniej granicy. W wyniku konfliktu zbrojnego zaburzony został swobodny handel, a łańcuchy dostaw zostały w wielu przypadkach zakłócone lub nawet przerwane. Wszystkie te zjawiska w dużej mierze przyczyniły się do pogorszenia sytuacji ekonomicznej wielu przedsiębiorstw, wcześniej doświadczonych przez pandemię. Ponadto dla większości gospodarstw wyzwaniem stała się wysoka inflacja, na którą miał wpływ głównie kryzys energetyczny. Warto nadmienić, że jej wzrost w Polsce był obserwowany już podczas pandemii, w 2021 roku. Inflacja, która ma charakter kosztowy (to koszty zasobów generują wzrost cen) wpływa na presję płacową i dodatkowo stymuluje większą elastyczność pracowników w kontekście przekwalifikowania się, zdobywania nowych kompetencji czy też zmiany zawodów, w celu poprawy osiąganych z pracy dochodów.

Skutki inflacji dla przedsiębiorstw

Postępujący wzrost kosztów czynników produkcji negatywnie wpływa na rentowność przedsiębiorstw oraz w wielu przypadkach na poziom popytu. Elastyczność cenowa popytu, która określa, w jaki sposób wielkość popytu na dane dobro będzie się zmieniała wraz ze zmianami ceny, powoduje spadek zapotrzebowania na wiele produktów, a to jeszcze bardziej pogarsza rynkową pozycję przedsiębiorstw.

Nie dziwi zatem fakt, że oceny koniunktury gospodarczej sformułowane przez pomorskich przedsiębiorców w ubiegłym roku były w większości branż niekorzystne i wykazywały trend spadkowy. Nie zapowiada się, aby sytuacja ta uległa zmianie w najbliższym czasie. Jednakże wskaźnik ogólny koniunktury w województwie pomorskim w 2022 roku, choć niekorzystny, i tak był lepszy od poziomu ogólnopolskiego. Jedynie działalność przedsiębiorstw związana z informacją i komunikacją, czyli sektorem w którym

dominują firmy IT, w ubiegłym roku oceniana była przez przedsiębiorców w naszym regionie pozytywnie, podobnie jak w większości województw, niemniej w trendzie spadkowym.

Rynek pracy w Polsce, jak i w naszym regionie w ubiegłym roku okazał się zaskakująco odporny na widoczne symptomy spowolnienia gospodarczego i pogarszające się nastroje przedsiębiorstw.

Wynikało to w głównej mierze z faktu, że korzystał on z dobrych relacji polskiego handlu zagranicznego. Łańcuchy kooperacyjne w krajami UE, a w konsekwencji łańcuchy wartości, sprzyjały polskim przedsiębiorstwom. Jeżeli w 2023 roku nastąpi pogorszenie pozycji polskich eksporterów, zapewne wpłynie to negatywnie na poziom zatrudnienia, a w konsekwencji na dochody obywateli.

Wskaźnik „Barometru Rynku Pracy” Publicznych Służb Zatrudnienia, określający w perspektywie krótkoterminowej kierunki zmian w poziomie bezrobocia i zatrudnienia, już w czwartym kwartale ubiegłego roku uległ stopniowemu pogorszeniu i z poziomu neutralnego przesunął się w kierunku poziomu negatywnego. Zatem możemy spodziewać się pojawienia niekorzystnych zmian na rynku pracy w pierwszym kwartale bieżącego roku.

Jaka jest aktualna kondycja pomorskiego rynku pracy?

W 2022 roku podstawowy wskaźnik rynku pracy, czyli stopa bezrobocia rejestrowanego, kształtowała się w województwie pomorskim korzystnie. Z miesiąca na miesiąc ulegała ona zmniejszeniu tak, że w lipcu i sierpniu wyniosła 4,4%, czyli zrównała się z najniższym poziomem w historii województwa pomorskiego, który wystąpił po raz pierwszy w czerwcu 2019 roku. Od września do listopada ubiegłego roku kształtowała się ona na niezmiennym poziomie 4,5%, a w grudniu nieznacznie wzrosła do 4,6% w wyniku wahań sezonowych (jest to tendencja występująca corocznie w miesiącach zimowych).

Prognozy na rok 2023 nie zapowiadają, aby w województwie pomorskim stopa bezrobocia rejestrowanego istotnie rosła w najbliższym czasie.

Na zmianę (wzrost lub spadek) stopy bezrobocia mają wpływ dwie wielkości: liczba bezrobotnych i pracujących, gdyż parametry te są podstawą określania tego wskaźnika. Obliczany jest on jako udział osób bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo, czyli pracujących i bezrobotnych. W naszym województwie na spadek stopy bezrobocia rejestrowanego w 2022 roku miało wpływ nie tylko to, że rejestr bezrobotnych opuszczało więcej osób (o 7% niż do niego trafiało (w 2021 roku o 12% osób więcej)), ale także rosnąca istotnie liczba pracujących w Trójmieście, w szczególności w Gdańsku i Gdyni (są to rynki lokalne najszybciej rozwijające się w naszym regionie i generujące najwięcej miejsc pracy, zwłaszcza Gdańsk).

W ubiegłym roku, w odniesieniu do okresu wcześniejszego (2021 roku), zmieniła się istotnie struktura napływu i odpływu bezrobotnych w rejestrach prowadzonych przez powiatowe urzędy pracy województwa pomorskiego. W naszym regionie zwiększył się udział bezrobotnych, którzy znaleźli się w rejestrze po raz pierwszy z 24,8% w 2021 roku do 26,2% w 2022 roku. Jednakże warto

podkreślić, że w ubiegłym roku średni miesięczny udział bezrobotnych rejestrowanych z przyczyn dotyczących zakładu pracy wyniósł tylko 3% (w 2021 roku - 4%), co świadczy o tym, że pomorscy pracodawcy wstrzymywali się z redukcją zatrudnienia.

W przypadku wyłączeń, w 2022 roku nadal główną przyczyną opuszczania rejestru przez bezrobotnych było podejmowanie pracy (51,8% wszystkich wyłączeń, mniej niż w 2021 roku - 60,8%). Spadek ten nie powinien zaskakiwać biorąc pod uwagę zarówno spowolnienie gospodarcze, jak i praktycznie niezmienną strukturę zarejestrowanych osób bezrobotnych w naszym regionie. Około jedna trzecia osób w bezrobociu rejestrowanym nie ma żadnych kwalifikacji, a blisko połowa to osoby długotrwale bezrobotne, czyli takie, które w okresie trwania bezrobocia utraciły znaczną część posiadanych wcześniej umiejętności. Zatem mniejsza skala osób opuszczających rejestry bezrobotnych z powodu podjęcia pracy może świadczyć o luce kompetencyjnej tych osób oraz stopniowo pogarszającej się sytuacji na rynku pracy (pomimo że nie widać jeszcze takich symptomów w poziomie bezrobocia rejestrowanego).

Słabnie popyt na pracę i maleje liczba zawodów deficytowych

Powyższe zjawiska mają wyraz w zmieniającej się strukturze zapotrzebowania na zawody prognozowanej w ramach „Barometru zawodów dla województwa pomorskiego na 2023 rok”. Badanie to pokazuje, że w bieżącym roku zmniejszy się liczba zawodów deficytowych na rzecz zrównoważonych. Deficyty przewidywane są przede wszystkim w branży medycznej (zwłaszcza wśród pielęgniarek i położnych, lekarzy czy też wśród fizjoterapeutów) i opiekuńczej (głównie wśród opiekunów osoby starszej lub niepełnosprawnej) oraz niezmiennie wśród kierowców samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych oraz niektórych grup zawodów branży budowlanej. Za najczęstszą przyczynę deficytu pracowników w regionie wskazywany jest brak wystarczającej liczby kandydatów posiadających wymagane doświadczenie zawodowe, kwalifikacje i kompetencje, ale także nieatrakcyjne warunki pracy i płacy oferowane przez pracodawców.

Wprawdzie w 2022 roku bezrobocie w regionie zmalało, w rejestrze REGON odnotowano więcej podmiotów niż rok wcześniej, a w wielu zawodach prognozowane są deficyty kadr, to jednak przedsiębiorcy ograniczali tworzenie nowych miejsc pracy.

Znajduje to odzwierciedlenie między innymi w danych o wolnych miejscach pracy i aktywizacji zawodowej w powiatowych urzędach pracy województwa pomorskiego. W 2022 roku zgłoszono około 93 tys. ofert pracy, tj. o 9,8 tys. (9,6%) mniej niż w 2021 roku, w którym było prawie 103 tys. W tym miejscu trzeba podkreślić, że w ostatnich dwóch latach na 100 wszystkich miejsc zatrudnienia zgłaszanych do powiatowych urzędów pracy, aż 25 dotyczyło największego w regionie rynku pracy, czyli Gdańska.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne (inflację oraz wzrost kosztów funkcjonowania firm, spowodowany przede wszystkim sytuacją na Ukrainie) spadek ofert zatrudnienia w 2022 roku w porównaniu z rokiem wcześniejszym nie był na tyle duży, aby istotnie wpłynąć na regionalny rynek pracy tym bardziej, że obarczony był on efektem wysokiej bazy, czyli rekordową liczbą ofert pracy w 2021 roku, w którym widoczne było popandemiczne odbicie.

Tendencję malejącą wakatów rejestruje także ogólnopolski „Barometr Ofert Pracy”, który określa zmiany w liczbie publikowanych w Internecie ogłoszeń o zatrudnieniu. Od połowy 2022 roku zaczęły się spadki liczby ofert, które z miesiąca na miesiąc przyspieszały i po raz pierwszy od dłuższego czasu

liczba wakatów ukazujących się na stronach portali internetowych zmalała poniżej ubiegłorocznego poziomu. W grudniu 2022 roku wartość wskaźnika była mniejsza o ponad 14% w stosunku do analogicznego okresu 2021 roku.

Podsumowanie – co nas może czekać na rynku pracy w 2023 roku?

Można zatem przyjąć, że niepewność i obserwowane spowolnienie gospodarcze oraz związana z nim korekta zatrudnienia, będą towarzyszyć nam na pomorskim rynku pracy także w bieżącym roku. Pogarszająca się od kilku miesięcy koniunktura, może jeszcze pogłębić się w sektorach, w których ceny energii mają największy udział w kosztach produkcji, m. in. w przetwórstwie surowców, spożywczym, branży chemicznej, a coraz mniejsza liczba udzielanych kredytów mieszkaniowych jest oznaką spowolnienia w branży budowlanej, w tym wykończenia wnętrz, a także meblarskiej. Choć w grudniu 2022 roku zaobserwowano niewielki wzrost liczby zamówień trafiających do przedsiębiorstw sektora przetwórczego, to pochodziły one od odbiorców krajowych, a napływ zamówień eksportowych był nadal na rekordowo niskim poziomie. Biorąc pod uwagę okres świąteczny oraz ucieczkę przed inflacją, nie dziwi fakt, że wzrósł wtedy także popyt na odzież i trwałe dobra konsumpcyjne.

Spowolnienie gospodarcze, powszechnie prognozowane na 2023 rok, wpłynie także na rynek pracy i może spowodować wzrost stopy bezrobocia. Nie powinien być on jednak duży głównie ze względu na uwarunkowania demograficzne. Populacja osób w wieku produkcyjnym w województwie pomorskim, jak i pozostałych regionach kraju kurczy się, co częściowo kompensowane jest imigracją, głównie z Ukrainy, która uzależniona jest zarówno od przepisów prawa, jak i rozwoju sytuacji z naszą wschodnią granicą.

Dostosowanie do dekonunktury gospodarczej w bieżącym roku powinno odbywać się raczej przez spadek płac realnych niż poprzez istotną redukcję zatrudnienia. Dzisiaj pracodawcy zwalniają pracowników w ostateczności, mając świadomość, że po poprawie koniunktury, odzyskanie fachowców będzie bardzo trudne.

Najnowsze prognozy wskazują na wyhamowanie w 2023 roku tempa wzrostu zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw. Zjawisko to determinowane będzie ograniczeniem nowych inwestycji, a także wspomnianymi już problemami z podażą wykwalifikowanych pracowników (deficyt umiejętności). Inwestycje mogą potencjalnie rozwinąć się dopiero w 2024 roku, wskutek uruchomienia środków pomocowych Unii Europejskiej, a rok przyszedł na pewno nie będzie kluczowy pod tym względem. Największym problemem pomorskiego rynku pracy obecnie nie jest wzrost bezrobocia, ale brak wykwalifikowanej kadry, dobrze opłacanej i poprzez to posiadającej wysoką siłę nabywczą. Dlatego też przed krajowym i regionalnymi rynkami pracy stoją dzisiaj długofalowe wyzwania raczej o charakterze strukturalnym niż koniunkturalnym.

ANNA PAWŁOWSKA
Wojewódzki Urząd Pracy
w Gdańsku

Doktor nauk ekonomicznych, specjalistka WUP w Gdańsku w zakresie rynku pracy, edukacji i kształcenia ustawicznego, współtwórczyni Pomorskiego Obserwatorium Rynku Pracy, zaangażowana w realizację projektów w zakresie rynku pracy i edukacji, członek Rady Konsultacyjnej Wydziału Zarządzania i Ekonomii Politechniki Gdańskiej na lata 2020-2024